

To 5.10.2023 Carelia-sali

Hittimittari – 4 vuodenaikaa

Antti Tikkanen
liidau

 **JOENSUUN
KAUPUNGIN-
ORKESTERI**

joensuunkaupunginorkesteri.fi

OHJELMA

Giovanni Gabrieli

Canzon per sonar quarti toni a 15

Jean-Baptiste Lully

”Suite imaginaire”

Overture (Roland)

Gigue (Roland)

Les Combattans (Marche, Alceste)

Air pour les Matelots (Alceste)

Air (Roland)

Chaconne (Alceste)

Antonio Vivaldi

Konsertto viululle, 2 oboelle, fagotille,
2 käyrätorvelle, jousille ja continuolle
RV 569

Allegro

Grave

Allegro

Väliaika 20 min

Max Richter

Vivaldi Four Seasons Recomposed

Konsertin kesto on noin 1 h 45 min,
sisältäen väliajan.

ESIINTYJÄT

Antti Tikkanen

Pohjois-Pohjanmaalta Oulaisista mut-
kien kautta Helsinkiin tiensä löytänyt
Antti Tikkanen on avarakatseinen viu-

listi, joka esiintyy niin liiderinä, kama-
rimuusikkona, solistina kuin opetta-
janakin aina siellä missä tarvitaan.
Kotioiloissa katse ja ajatukset pysyvät
avarina kahden tyttären ja kahden kis-
san avustuksella.

Antti Tikkanen on kansainväli-
sesti kysytyn ja arvostetun jousikvar-
tetti Meta4:n jäsen. Kvartetti esiintyy
eurooppalaisissa musiikkikeskuksissa
ja festivaaleilla omilla resitaaleillaan
sekä orkesterinjohtajana ns. neliveto-
tyyllillä, ilman kapellimestaria.

Menestyksekkäs periodi Suomalai-
sen barokkiorkesterin taiteellisena
johtajana 2014–2017 toi Antti Tik-
kaselle mukanaan kutsuja muiden-
kin orkestereiden luo solistiksi, johta-
jaksi tai vierailevaksi konserttimesta-
riksi; viime aikoina tutuiksi ovat tulleet
mm. Keski-Pohjanmaan Kamarior-
kesteri, Tampere Filharmonia, EUYO
sekä Deutsche Kammerphilharmonie
Bremen. Kausina 2022–2024 Antti on
Joensuun Kaupunginorkesterin tai-
teellinen partneri.

Tikkanen on perustanut Helsin-
gissä toimivan PuKamaChamber-kon-
serttisarjan yhdessä puolisonsa, viu-
listi **Minna Pensolan** kanssa. Loka-
kuussa 2021 heidät valittiin yhdessä
Kuhmon Kamarimusiikin uusiksi tai-
teellisiksi johtajiksi.

Antti Tikkasella on käytössään Suomen Kulttuurirahaston omistama **Stradivarius**-viulu "ex-Berglund" vuodelta 1699.

TEOSESITTELYT

Giovanni Gabrieli: Canzon per sonar quarti toni a 15

Venetsiasta tuli 1500-luvun lopulla uudenlaisen monikuoroisen eli useampien kuorojen tai soitinyhtyeiden esittämän musiikin keskus. Samalla venetsialaisten säveltäjien musiikki oli avainasemassa soitinmusiikin itenäistymisessä omaksi lajikseen.

Canzona oli moniääniseen vokaalimusiikkiin, alun perin nk. alankomaalaisen koulun säveltäjien harrastamaan ranskalaiseen chansoniin pohjautuva sävellystyyppi. Sanana canzona viittaa lauluun, mutta täsmennys 'per sonare' vahvistaa, että kappaleet on tarkoitettu soitettavaksi, ei laulettavaksi.

Giovanni Gabrieli (n. 1553/56–1612) työskenteli urkurina ja musiikinjohtajana Venetsian Pyhän Markuksen katedraalissa, joka oli kuuluisa puhaltimistaan. Vuonna 1597 julkaistu *Sacrae Symphoniae* on laaja vokaali- ja soitinmusiikin kokoelma, joka sisältää 14 canzonaa vaihteleville kokoonpa-

noille. *Canzon per sonar quarti toni a 15* on lyhyt, vakava ja juhlallinen kappale, jossa sointiväriä muutellaan jatkuvasti yhdistelemällä ja vuorottelemalla soitinryhmiä. Gabrielin soitinmusiikkia hallitsivat moniääniset puhallinkuorot, jonka vuoksi kappaleita on 1900-luvulla sovitettu erilaisille vaski- ja puhallinyhtyeille.

Jean-Baptiste Lully: "Suite imaginaire"

Jean-Baptiste Lully (1632–1687) oli "Aurinkokuningas" **Ludvig XIV:n** yhtä itsevaltainen hovisäveltäjä, joka hallitsi ranskalaista musiikkia 1600-luvun jälkipuolella. Italialaissyntyinen Lully valvoi Pariisiin oopperaelämää, ei antanut tilaisuuksia kilpailijoille, eikä suvainnut lainkaan italialaista barokkia.

Ranskalaisesta barokkioopperasta kehittyi Lullyn teoksissa tanssia ja draamaattisia kohtauksia yhdistelevä taidemuoto, jossa Ludvig XIV:kin saattoi vierailta rituaalisissa tanssiosissa. Oopperoiden esinäytökset olivat pääsääntöisesti allegorisesti viritettyjä kunnianosoituksia kuninkaalle. Oopperoiden soitinosuiksista koostettiin jo varhain orkesterisarjoja, mutta tässä tapauksessa kyseessä on "kuvitteellinen sarja" (*Suite imaginaire*) Lullyn oopperoista *Roland* ja *Alceste*.

Arioston *Orlando furiosoon* perustuva Roland oli barokkisäveltäjien suosikkiaiheita. Lullyn versio vuodelta 1685 on varhaisimpia ja ajan tavan mukaan prologissa haltijattarien hallitsija Démogorgon suitsuttaa ylistystä Ludvig XIV:lle. Lullyn lanseeraama ranskalaisen barokkialkusoiton tyyppi (hidas–nopea–hidas) on tuikean vakava, pisteellisten rytmien terävöittäjä näytös, jonka nopeaa taitetta ryhdyttää naseva kontrapunktii.

Ranskalaisen barokkioopperan tyypillisiä tansseja olivat gavotit, menuetit, bourrées ja giguet, alkuperältään kansanomaiset tanssit, jotka Lully virtaviihasti hoviasuun. Rolandin prologin gigue on tempoilevasta tahdistaan huolimatta arvokas ja temperamenttinen. Kolmannessa näytöksessä ritari Roland on enimmäkseen unessa, jota myötäilevät herkäät aariat. Herättyään hän tajuaa tehtävänsä ja ratsastaa peittoaamaan pakanoita.

Euripideen näytelmään pohjautuva ooppera Alceste valmistui vuonna 1674 juhlistamaan Ludvig XIV:n voittoa Franche-Comtéssa. Taistelijoiden marssi (Les Combattans) sopii hyvin kuvaamaan ”Aurinkokuninkaan” voittoa espanjalaisista ja Ranskan itäisen maakunnan liittämistä valtakuntaan.

Alcestessa riittää myyttiolentoja, mutta myös tavallisempaa väkeä, kuten merimiehiä. Kaunis aaria merimiehille (Air pour les Matelots) tuntuu ylistävän ammattilaisia, jotka pitävät päähenkilöt elossa oopperan ensimmäisen näytöksen myrskyssä. Lullyn oopperoiden vaikuttavimpia soittonosuuksia olivat teoksia tai näytöksiä päättävät muunnelmaosat, toistuvan bassokuvion yllä tanssivat passacaillet ja chaconnet. Alcesten finaalichaconne juhlii näyttävästi onnellista loppua, jonka pohjimmainen viesti on ”itsensä voittaminen”.

Antonio Vivaldi: Konsertto viululle, 2 oboelle, fagotille, 2 käyrätorvelle, jousille ja continuoille RV 569

Antonio Vivaldilla (1678–1741) oli laukaisualustallaan, Venetsian orvoille tyttölapsille tarkoitettussa Osedalella Pietässä, käytössään ammattitason soittajia, joita käytiin ihailemassa kaikkialta Euroopasta. Mutta erityisesti puhaltimien osalta Euroopan johtavana orkesterina pidettiin Puolan kuninkaan ja Saksin vaaliruhtinaan hoviorkesteria Dresdenissä, jonne **Bachkin** matkusti kuulemaan mannermaisia tuulahduksia.

Hoviorkesterin johtaja ja säveltäjä **Pisendel** oli Vivaldin ihailija, kuten oli

usein Venetsiassa vierailnut vaaliruh-
tinaskin. Ei ole tiedossa kävikö Vivaldi
itse Dresdenissä, mutta hovikirjastossa
on säilynyt hänen teoksiaan, jotka on
räätelöity dresdeniläisiä muusikoita
varten. Yksi tällaisista on *konsertto RV
569 viululle, kahdelle oboelle, fagotille, kah-
delle käyrätorvelle, jousille ja continuoille*.

Runsaalle solistiryppäälle ja orkeste-
rille sävelletty konsertto käyttäytyy eri
tavoin kuin yhden solistin ja orkesterin
vastakkainasetteluun perustuva teos.
Layout on perinteinen nopea–hidas–
nopea, mutta soolojen ja tuttien välinen
raja hämärtynyt ja monet soolosoittimet
ottavat osaa myös orkesterin repliikkei-
hin (ripienoihin). Energinen avausosa
(Allegro) on barokkinen runsaudens-
arvi, jossa milloin mikäkin soitin tai soi-
tinyhdistelmä pulpahtaa etualalle virit-
tämään miniatyyrikohtauksen.

Hitaan osan merkintänä on Grave,
mutta Pisendelin omilla merkinnöillä
varustetussa nuotissa Adagio. Kum-
massakin tapauksessa kyseessä on
lyhyt ja surumielinen siciliano-ryt-
missä keinahteleva kappale, jossa
solistinen päävastuu on viululla. Käy-
rätorvet avaavat finaalin (Allegro),
muut solistit perässään. Vaihtelevista
kohtauksista syntyy jälleen värikäs
kavalkadi, josta erottuvat viulusoolot ja
käyrätorvien jyhkeät kommentit.

Max Richter: Vivaldi Four Seasons Recomposed

Antonio Vivaldi vaipui kuolemansa
jälkeen unohduksiin, mutta kun hän
sieltä ennen toista maailmansotaa
palasi kuuluville, suosiolle ei ole näky-
nyt loppua. Aivan omassa kategori-
assaan ovat *Neljä vuodenaikaa* -viulu-
konsertot (Quattro stagioni), jotka on
levytetty kenties tuhansia kertoja. Ne
soivat nykyisin mainoksissa, puhelu-
jen taukomusiikkina ja Hollywood-
elokuviissa kaikissa paremman väen
kalaaseissa.

Postmoderni englantilaissäveltäjä
Max Richter (s. 1966) onkin todennut,
että ”Neljä vuodenaikaa on jotain, jota
me kaikki kuljetamme mukamme.
Se on kaikkialla. Erässä mielessä
emme enää osaa kuunnella sitä. Pro-
jektini tarkoituksena onkin ottaa tuo
musiikki uudelleen haltuun. Halusin
mennä sen sisälle ja löytää sen itsel-
leni uudelleen – ja lähteä tutusta mai-
semasta uuteen suuntaan.”

Richterin menetelmänä oli ”heit-
tää Vivaldin alkuperäisteoksen mole-
kyytlejä koeputkiloon muiden ainesten
kanssa ja odottaa pamausta. Toisinaan
loittonen kokonaan alkuperäisestä,
mutta aina välillä se myös pilkistää
esiin. Ilokseni huomasin, että Vivaldin
musiikki on hyvin modulaarista, pie-

nistä palasista koostuvaa, joten siitä löytyi yhteys postminimalistiseen ajateluun, johon minäkin kuulun.”

Richterin ”uudelleensäveltämissä” Vuodenajoissa (*Recomposed by Max Richter: Vivaldi, The Four Seasons*) alkuperäisistä konsertoista on jäljellä vain neljännes ja Richter on poiminut joukosta itseään kiinnostavimmat kohdat. Teos julkaistiin vuonna 2012 Deutsche Grammophonin levyllä, jossa viulusolistina soitti **Daniel Hope**. Vuonna 2022 hyvin menestyneestä teoksesta syntyi uusi versio *The New Four Seasons*.

Jotkut ovat loukkaantuneet Vivaldin musiikin peukaloinnista Viikset Mona Lisalle -tyyliin, mutta useimmat kuulijat ottavat Richterin minimalistiset

kokeilut vastaan ajatuskokeena, jossa kuulohavainto ja muistikuvat kamppailevat keskenään. Asiaa auttaa, että Vivaldin barokkimusiikkia kallistetaan modernin popmusiikin suuntaan.

Levyn remiksaukset ja päättävät elektroniset varjot (*Shadows*) silaavat kokonaisuuden modernilla studioteknologialla, mutta Vivaldi-fragmenttien omaperäisyys korostuu staattisten sointikenttien ja pulseeraavien sävelsilmukoiden keskellä. Kaikessa kokeilevuudessaan Richterin, kuten Vivaldinkin, tarkoitus on viihdyttää kuulijaa.

Teosesittelyt: **Antti Häyrynen**

Orkesteri omaksi -tilaisuudet syksyllä 2023 Joensuun pääkirjastolla

ke 4.10. klo 17.30

Antti Tikkanen, musiikkiosaston Vinttiklubi

ke 11.10. klo 17.00

Antti Häyrynen, Joensuun kaupunginorkesteri
70 vuotta -luento, Muikku-sali

ke 1.11. klo 17.30

Minna Pensola, musiikkiosaston Vinttiklubi

**Joensuun kaupunginorkesteri
70 vuotta -valokuvanäyttely esillä
Joensuun pääkirjaston Muikku-salissa
3.–31.10.2023. Vapaa pääsy.
Lämpimästi tervetuloa tapahtumiimme!**

Konsertissa tällä viikolla soittavat:

I VIULU

Mariko Matsumoto | konserttimestari
Klaus-Peter Haav | vuorotteleva konserttimestari
Miina Järvi | 1. viulun äänenjohtaja
Heli Untamala
Konstancja Smolorz
Kseniya Trusava

II VIULU

Ilona Piirainen | äänenjohtaja
Eliina Jalas | varaäänentohtaja
Grażyna Wendland-Górzyńska
Alina Hiltunen
Paweł Domański

ALTOVIULU

Boris Popov | äänenjohtaja
Ulla-Riikka Karvinen | varaäänentohtaja
Laraine Kaizer-Viazovtsev

SELLO

Akito Goto | soolosoittaja
Piotr Sobczak | äänenjohtaja
Konstantin Mishukov | varaäänentohtaja
Claire Lacey

KONTRABASSO

Kari Räsänen | äänenjohtaja
Henrica Fagerlund | varaäänentohtaja

LYÖMÄSOITTIMET

Hannu Porkka | äänenjohtaja

HUILU

Alexander Viazovtsev | äänenjohtaja
Sara Antikainen | varaäänentohtaja

OBOE

Jonna Staas | äänenjohtaja
Gabriela Dogaru | varaäänentohtaja

KLARINETTI

Petri Vallius | äänenjohtaja
Julia Rima | varaäänentohtaja

FAGOTTI

Boğaç İpeklioğulları | äänenjohtaja
Ecem Baltacı | varaäänentohtaja

KÄYRÄTORVI

Lauri Purhonen | äänenjohtaja
Hannu Korkalainen | varaäänentohtaja

TRUMPETTI

Kyösti Varis | äänenjohtaja
Matti Raijas | varaäänentohtaja

TUUBA

Ari Varpula | äänenjohtaja

TEORBI

Eero Palviainen

CEMBALO

Petteri Pitko

HARPPU

Katri Tikka